



Der kan, på de individuelle bedrifter, med fordel udarbejdes en strategi for at nedbringe sodødeligheden.

# Stor variation i sodødeligheden i økologiske besætninger

## Konklusion

- Gennemsnitlig ser sodødeligheden på de økologiske bedrifter fornuftig ud, men variationen er stor og enkelte bedrifter har en særdeles høj dødelighed. Der kunne med fordel udarbejdes en strategi for nedbringning af dødeligheden på de enkelte bedrifter. I denne forbindelse er der behov for en kortlægning af, hvornår og hvorfor søerne dør.

**Dødelighed:** Fokus på udskiftningsprocent, adgang til ressourcer, klovproblemer og medicinforbrug kan være med til at nedbringe sodødeligheden.

Af Sarah-Lina Aagaard Schild, Seges (slas@seges.dk) & Kristian Knage-Drangsfeldt, VA

Den gennemsnitlige dødelighed blandt søerne i de økologiske sohold lå i 2019 på 9,6% (se figuren), hvilket er nær målsætningen på (under) 9%, som blev fremsat af Fødevarestyrelsen i 2018. Gennem de sidste 3 år har dødeligheden for økologiske søer lig-

get stabilt på ca. 10% (2017 9,6%; 2018 10,9%; 2019 9,6%). Stigningen i 2018 skyldes sandsynligvis hedeølgen, der resulterede i en øget forekomst af problemer omkring faring.

Økologerne behøver blot at reducere sodødeligheden med 1%-point for at nå Fødevarestyrelsens målsætning. Men er et niveau på 9% tilfreds-

stillende? Er det tilfredsstillende, at hver niende so sendes til Daka?

Der er dog en stor variation i sodødeligheden. I 2019 lå variationen på 2-24% i økologiske besætninger. For nogle af de bedrifter, hvor dødeligheden ligger væsentlig over gennemsnittet, kan der være tale om sygdomsudbrud, og det er der ikke korrigeret for i opgørelsen. Generelt, og særligt for bedrifter med en dødelighed over 9%, kunne det være gavnligt med en strategi til at nedbringe dødeligheden. Mere vidensdeling bedrifterne imellem, inden for dette område, er også relevant.

## En kortlægning af dødsårsag er nødvendig

Der er et behov for et øget fokus på, hvad de enkelte søer dør af. Særligt for bedrifter med en høj sodødelighed. For at få det optimale udbytte af en sådan kortlægning er det nødvendigt at opstille nogle kategorier, som de selvdøde og aflivede søer kan opdeles efter. F.eks. er det relevant at vide, hvornår soen døde (hvor i cyklus). Det er også vigtigt at få den bedst mulige diagnose af dødsårsagen.

Det anbefales, at man inddrager sin dyrlæge i diskussionen af,

hvilke undersøgelser (eller billeder/videoer), der er nødvendige for at stille en diagnose, og hvordan dødsårsagerne bedst grupperes. Et eksempel kan være diagnosticering af kredsløbsproblemer. Her kan diagnosen typisk stilles ved en visuel bedømmelse såfremt soen stadig er varm, når hun findes død. På det nyligt afdøde dyr vil slimhinder og ekstremiteter fremstå blålige.

For de aflivede søer kendes årsagen til aflivning som oftest. Det er dog stadig vigtigt også at notere, hvornår i cyklus en given so er aflivet.

## Strategi til at sænke sodødeligheden

Når kortlægningen af døds- og aflivningsårsagerne og -tidspunkterne har fundet sted vil det være nemmere at formulere en strategi til at sænke sodødeligheden på de enkelte bedrifter. Strategien skal naturligvis nøje gennemgås og drøftes inden den iværksættes.

Har man en høj sodødelighed i sin besætning, er der nogle områder, som man med fordel kan fokusere på. Den ene er udskiftningsprocenten. Som tommelfingerregel bør ca. 50% af søerne ud-

## Fakta

5 tips til at reducere sodødeligheden:

- Ca. 50% af søerne bør udskiftes årligt
- Undgå at søerne slås – f.eks. ved fodring
- Sørg for en rolig og kort flytning – undgå unødvendig tid på transportvognen
- Udsæt søerne rettidigt
- Undgå elevatorsøer

skiftes årligt. Hvis der køres med lavere udskiftningsprocent, resulterer det i en større andel ældre søer. Ældre søer har højere risiko for at opleve problemer i forbindelse med faring samt for at dø af kredsløbsproblemer under drægtigheden. Dermed kan en lav udskiftningsprocent bidrage til en højere sodødelighed.

Er der mange søer, der aflives på grund af benproblemer og sportsskader i løbe- og drægtighedsperioden, så anbefales det, at man gennemgår, hvordan søernes adgang til de forskellige ressourcer er. Hvis der er få ædepladser, vil der være flere slåskampe ved fodring, hvilket medfører flere skader. Dette problem kan afhjælpes ved at etablere flere ædepladser og/eller at fodre med fuldfoder. Fuldfoder indeholder en stor andel grovfoder, hvorfor tildeling af fuldfoder, frem for f.eks. kraftfoder, kan øge ædetiden fra 15-30 min til op mod 6-10 timer om dagen.

Klovproblemer kan også være skyld i, at der aflives mange søer. Hyppigheden af klovbylder er meget besætnings-specifik, og nogle besætninger oplever i perioder særligt store problemer med klovbylder. Til at afhjælpe klovbylder har et klovbad vist sig effektivt.

I besætninger med en høj sodødelighed er det også relevant at vende medicinforbruget. Er den høje dødelighed et tegn på undermedicinering af dyrene? Det er vigtigt, at syge dyr behandles ved behov.

Estimaterne for dødeligheden er beregnet ud fra data trukket fra CHR-registeret. CHR-dataene er parret med Svineflytdata rapport 3 fra CHR-registeret. Idet der ikke er indført data i antal årssøer fra 2017 og 2018 er antal årssøer kopieret til disse år fra de oplysninger, som findes for 2019. Kun besætninger med flere end 50 årssøer (registreret i CHR-registeret på et CHR nr.) er inkluderet i opgørelsen og data fra nyopstartede besætninger er ikke inkluderet.

Figur: Andelen af selvdøde og aflivede søer, som blev sendt til DAKA i 2019. Den vandrette linje angiver gennemsnittet.

